

הכנסת היועצת המשפטית לכנסת

(סימוכין : 014602-2024)
ירושלים, י"ז באדר ב' התשפ"ד
27 במרץ 2024

לכבוד
יושבות ויושבי ראש ועדות הכנסת

שלום רב,

הנדון: כינוס ועדה לבקשת שליש מחבריה

לאור מספר מקרים שהובאו לידיעתי בעת האחרונה, ולקראת סיום מושב הכנסת, אני מבקשת לחזור ולחדד את הכללים החלים בסוגיה שבנדון. כללים אלה, כמו גם הנחיות נוספות בעניין התנהלות יושבי ראש ועדות הכנסת פורטו במכתבי מיום 03 בינואר 2024 – כ"ט בטבת התשפ"ד, מצ"ב לנוחותכם.

1. סעיף 111(ה) לתקנון הכנסת קובע כי על יושב ראש ועדה לכנס את הוועדה על פי הודעה בכתב של הממשלה או של שליש מחברי הוועדה, שבה יפורט נושא הישיבה. סעיף זה מעגן בתקנון כלי פרלמנטרי חשוב המאפשר לחברי הוועדה להעלות נושאים על סדר יומה, ולהיות שותפים בקביעת הנושאים המצויים על שולחנה.

2. לפיכך, ככל שמוגשת הודעה מטעם שליש מחברי הוועדה כאמור, ונושא הישיבה המבוקש הוא מסוג הנושאים עליהם ניתן לקיים ישיבות ועדה – ראוי שיושב ראש הוועדה יקבע את הישיבה תוך זמן סביר.

3. בהקשר זה, קביעת מועד הישיבה תלויה בנסיבות שונות ועשויה להשתנות ממקרה למקרה. ככלל, נראה שבקביעת המועד על יושב ראש הוועדה להתחשב, בין היתר, בחשיבות הנושא, בקשר שלו לנושאים אחרים הנדונים בוועדה, בדחיפותו, במספר הישיבות האחרות שהתבקשו על ידי חברי הוועדה בכלל, ועל ידי אותה קבוצת חברי הכנסת בפרט, ובקיומו של לוח זמנים שפורסם זה מכבר לסדר היום של הוועדה. הימנעות מקביעת דיון שהתבקש על ידי שליש מחברי הוועדה בתוך זמן סביר מהווה שימוש לרעה בסמכויות יושב ראש הוועדה.

4. בתקופה זו, ראוי גם לקחת בחשבון את מועד סיום כנס החורף ולשאוף, ככל שניתן, לקיים את הישיבה לפני סיומו.

5. בקביעת משך הדיון ראוי כי יושב ראש הוועדה יתחשב במורכבות הנושא, כך שיתאפשר בו דיון ממצה. כמו כן, חשוב להזמין לישיבה כאמור, כמו לכל ישיבה המתקיימת בוועדה, גורמים שונים שיציגו מגוון דעות והיבטים של הנושא.

בכבוד רב,

שגית אפיק

העתקים :

חבר הכנסת אמיר אוחנה, יושב ראש הכנסת
חברות וחברי הכנסת
מר דן מרזוק, מזכיר הכנסת
היועצים המשפטיים לוועדות הכנסת
מנהלי ועדות הכנסת

הכנסת
היועצת המשפטית לכנסת

(סימוכין: 2023-097512)
ירושלים, כ"ב בטבת התשפ"ד
03 בינואר 2024

לכבוד
יושבות ויושבי ראש ועדות הכנסת

נכבדותיי ונכבדיי שלום רב,

הנדון: התנהלות יושבי ראש ועדות הכנסת

1. מצורפת תמצית ההוראות השונות הקבועות בתקנון הכנסת ובהחלטות ועדת האתיקה בנושא התנהלות יושבי ראש ועדות הכנסת.
2. במסמך שלפניכם מפורטים עיקר כללי ההתנהלות המקובלת על ידי יושבי הראש בוועדות בקשר לקביעת סדר היום של הוועדה; קביעת ישיבות הוועדה; הזמנה לישיבות הוועדה; זימון ודרישת מידע; הפצת חומרי רקע; פומביות ישיבות הוועדה והפרוטוקולים; ניהול ישיבות הוועדה; והקפדה על נאותות הליך החקיקה.
3. בהתאם לחוק, מתפקידו של הייעוץ המשפטי לכנסת לייעץ לוועדות הכנסת וליושבי ראש ועדות הכנסת בהפעלת סמכויותיהם ובמילוי תפקידם וזאת על מנת להבטיח את תקינותם של הליכי החקיקה והפיקוח המתקיימים בוועדות הכנסת. כמי ששימשה כיועצת משפטית לוועדה לאורך השנים, מניסיוני, שמירה על כללי ההתנהלות מחזקת את עבודת הוועדות ומאפשרת ליושב ראש הוועדה "להנהיג" את הוועדה וחבריה להחלטות ראויות ויעילות.
4. אני תקווה שיהיה בכך כדי לסייע לכם בחידוד והנגשה של הוראות תקנון הכנסת והכללים המקובלים בכנסת.
5. היועצים המשפטיים לוועדות ואני עומדים לרשותכם בכל ענין.

בכבוד רב,

שגית אפיק

העתקים:
חבר הכנסת אמיר אוחנה, יושב ראש הכנסת
חברי הכנסת
מר משה (ציקו) אדרי, מנכ"ל הכנסת
מר דן מרזוק, מזכיר הכנסת
היועצים המשפטיים לוועדות הכנסת
מנהלי ועדות הכנסת

הכנסת היועצת המשפטית לכנסת

התנהלות יושבי ראש ועדות הכנסת

א. מבוא:

1. ליושבי ראש ועדות הכנסת סמכויות רחבות בניהול הוועדה ובכלל זה, בין היתר, סמכויות בקשר לקביעת סדר היום של הוועדה וקביעת ישיבותיה; זימון עובדים, נושאי משרה או ממלאי תפקיד בשירות המדינה ודרישת מידע מהם; הזמנת מוזמנים נוספים בעלי ידע או עניין בנושא הדיון; הגבלת הנוכחות באולם הוועדה, קביעת חיסיון על פרוטוקול הדיון; ניהול ישיבת הוועדה, קביעת מסגרת הדיון, קציבת זמן הדיבור, אכיפת כללי התנהגות וניהול ההצבעה.

2. הפעלת סמכויות יושב ראש הוועדה צריכה להיעשות בשום שכל, תוך הפעלת שיקול דעת סביר ובהתחשב בעמדותיהם ובזכויותיהם של חברי הכנסת וחברי הוועדה והכל על מנת לאפשר לוועדה לבצע את תפקידיה בהצלחה וביעילות. ועדת האתיקה קבעה לא אחת כי על יושבי ראש הוועדות להימנע משימוש לרעה בסמכויותיהם,¹ והדגישה כי 'תפקיד יושב ראש ועדה בכנסת מחייב התנהלות מורכבת ורגישה הנעה בין שיקול הדעת הרחב המוקנה ליושבי ראש הוועדות בקביעת סדר יומן, לרבות שקילת שיקולים פוליטיים, לבין התנהלות ממלכתית ועניינית בהיבטים שונים הכרוכים בניהול הוועדה'.²

ב. קביעת סדר היום:

3. סמכויות הוועדות: ועדות הכנסת דנות בהצעות חוק וחקיקת משנה, בפיקוח על הממשלה ועל רשויות ציבוריות, ביישום חוקים שנדונו בוועדה, בעניינים שהועברו לוועדה ממליאת הכנסת או מנשיאות הכנסת, בנושאים שבסמכותן לפי חוק, ובנושאים שיוזמים יושבי ראש הוועדות וחברי הכנסת; והכל במסגרת תחומי ענייניהן הקבועים בסעיף 100 לתקנון הכנסת (להלן: "התקנון").

4. סעיף 111 לתקנון מקנה ליושבי ראש הוועדות סמכות לקבוע את סדר היום של הוועדה. בקביעת סדר היום יש להקפיד שנושאי הדיונים לא יחרגו מתחום עניינה של הוועדה הקבוע בתקנון. ככל שנושא מסוים מצוי בתחום ענייניה של יותר מוועדה אחת, יש להימנע מכפילות בעבודת הוועדות ולהעדיף לקיים דיון משותף בוועדות השונות; בכל מקרה יש להקפיד שלא לקבוע דיון בנושא דומה בזמן דומה.

5. דיונים לפיקוח על עבודת הממשלה: בהתאם לסעיף 111 לתקנון, יש להקדיש לפחות רבע מדיוני הוועדה בכל מושב של הכנסת לפיקוח על עבודת הממשלה ובכלל זה דיונים בהצעות לסדר, דיונים מהירים ודיונים בדיווחי שרים או נציגי הממשלה (במניין הדיונים לענין זה לא יובאו בחשבון דיונים לאישור חקיקה או חקיקת משנה).³

¹ החלטת ועדת האתיקה מס' 58/18 מיום ג' באב התשע"א – 3 באוגוסט 2011.

² החלטת ועדת האתיקה מס' 65/20 מיום י"ח בטבת התשע"ט – 26 בדצמבר 2018.

³ חלק מהדיונים יכול שיתקיימו בוועדת משנה של הוועדה; אין מכסה לוועדת החוקה, חוק ומשפט; המכסה של ועדת הכספים היא 12%.

6. כינוס הוועדה לבקשת שליש מחבריה או לבקשת הממשלה: בהתאם לסעיף 111 לתקנון על יושב ראש ועדה לכנס את הוועדה על פי הודעה בכתב של הממשלה או של שליש מחברי הוועדה, שבה יפורט נושא הישיבה. ראוי שככל שמוגשת בקשה בענין- יושב ראש הוועדה יקבע את הדיון תוך זמן סביר. יחד עם זאת, כמובן שקביעת מועד הדיון המדויק כמו גם משכו תלויים בנסיבות שונות ועשויים להשתנות ממקרה למקרה. ככלל, נראה שבקביעת מועד הדיון על יושב ראש הוועדה להתחשב, בין היתר, בחשיבות הנושא, בקשר שלו לנושאים אחרים הנדונים בוועדה, בדחיפותו, במספר הדיונים האחרים שנתבקשו על ידי חברי הוועדה בכלל, ועל ידי אותה קבוצת חברי הכנסת בפרט, ובקיומו של לוח זמנים שפורסם זה מכבר לסדר היום של הוועדה; בקביעת משך הדיון ראוי להתחשב במורכבות הנושא, כך שיתאפשר דיון ממצה בסוגיה. כמו כן, חשוב להזמין לדיון כאמור, כמו לכל דיון המתקיים בוועדה, גורמים שונים שיציגו מגוון דעות והיבטים של הנושא.

7. מסגרת זמנים לטיפול בהצעות חוק פרטיות: סעיף 117 לתקנון קובע מסגרת זמנים לטיפול בנושאים המצויים על שולחן הוועדה. בהתאם לסעיף, יוזם הצעת חוק רשאי לפנות לוועדת הכנסת ולבקש את התערבותה אם הוועדה לא סיימה לדון בהצעה בתוך שישה חודשים מהיום שהועברה אליה, אלא אם כן מדובר על הצעת חוק רחבת היקף שמתקיימים בה דיונים סדירים או שהעיקוב הוא על דעת יוזמי ההצעה;⁴ בנוסף, סעיף 79(ד) לתקנון קובע שלמשך שישה חודשים מיום שהועברה לוועדה, הוועדה לא תכין לקריאה הראשונה הצעת חוק שיושב ראש הוועדה הוא אחד מיוזמיה, כל עוד מצויה על סדר יומה הצעת חוק פרטית אחרת שאושרה בדיון המוקדם ועברו שישה חודשים מהיום שהיא הועברה אליה או מהיום שבו נדונה לאחרונה בוועדה, אלא אם כן יוזם הצעת החוק הוא שביקש לדחות את הדיון בהצעתו.

8. מסגרת זמנים לדיון בהצעה לסדר היום או בדיון מהיר: סעיף 117 מאפשר לפנות לוועדת הכנסת גם אם עברו 75 ימים מיום שהצעה לסדר היום או הצעה לדיון מהיר הועברה לוועדה, והוועדה לא סיימה את דיוניה בהצעה; יודגש, שכאשר הצעה לדיון מהיר עוברת לוועדה, על פי סעיף 60(ד) לתקנון, עליה להתחיל לדון בה בתוך עשרה ימים מיום החלטת נשיאות הכנסת בעניין.

9. במקרים האמורים מוסמכת ועדת הכנסת לקצוב זמן נוסף לסיום הדיונים בוועדה בעניין הצעת החוק, ההצעה לסדר או הדיון המהיר שהדיון בו התעכב, ואף להעביר את הנושא לדיון בוועדה אחרת.

ג. קביעת ישיבות הוועדה:

10. ישיבות ועדה בזמן ישיבת מליאה: בהתאם לסעיף 111 לתקנון אין לקיים ישיבות ועדה בשעה שבה מתקיימת ישיבה של הכנסת אלא אם כן אישר זאת מראש יושב ראש הכנסת, מטעמים מיוחדים, וכפי שקבע; אף אם מתקיימת ישיבת ועדה בזמן ישיבה של הכנסת, לא תתקיים הצבעה בוועדה בזמן קיום הצבעה בישיבת הכנסת.

11. זמן מנוחה בין ישיבת מליאה לישיבת ועדה: אם ישיבת הכנסת מסתיימת לאחר חצות ולפנות בוקר, נהוג להותיר זמן סביר, של שש שעות לפחות (בהיעדר נסיבות חריגות), מסיום ישיבת הכנסת עד תחילת ישיבת ועדה שנקבעה לאותו בוקר, כדי לאפשר זמן מנוחה לחברי הכנסת המעוניינים להשתתף בישיבות ועדות הכנסת.

⁴ או הממשלה אם מדובר בהצעת חוק ממשלתית.

12. ישיבות ועדה בזמן ישיבות סיעה: כדי לאפשר השתתפות של חברי הכנסת בישיבות הוועדות, מזה מספר שנים נהוג שלא מתקיימות ישיבות ועדה בימי שני בין 14:00 ועד 15:45, בזמן קיומן של ישיבות סיעות הכנסת.

13. ישיבות ועדה בתקופת הפגרה: סעיף 112 לתקנון קובע כי ישיבות ועדות בתקופת הפגרה יתקיימו לפי הכללים שקובעת ועדת הכנסת, או באישור יושב ראש הכנסת במקרים מיוחדים ועל פי בקשה בכתב של יושב ראש הוועדה, הממשלה או שליש מחברי הוועדה, שבה יפורט נושא הישיבה.

ד. הזמנה לישיבות הוועדה:

14. ככלל בהתאם לסעיף 111 לתקנון על יושב ראש ועדה, בסיוע מנהל/ת הוועדה, לזמן לכל ישיבה של הוועדה את כל חבריה וממלאי המקום הקבועים, וכן חבר כנסת שאינו חבר ועדה, אם הציע הצעה שהועברה לוועדה, לרבות הסתייגות. בנוסף, לפי סעיף 123 לתקנון לוועדות הכנסת סמכות לזמן עובד, נושא משרה או ממלא תפקיד בשירות המדינה, ברשויות מקומיות, בתאגידים שהוקמו בחוק ובחברות ממשלתיות כמפורט להלן; וסעיף 125 לתקנון מתיר ליושב ראש הוועדה להזמין לישיבה כל מי שיש לו ידע או ענין בנושא שהוועדה דנה בו, לשמוע את דעתו ולבקש ממנו מידע.

15. כדי לאפשר לחברי הכנסת ולמוזמני הוועדה לנהל את זמנם ולהיערך מבעוד מועד לישיבת הוועדה באופן מיטבי, יש להודיע על מועד ישיבת הוועדה ועל המועד הצפוי לסיומה בהקדם האפשרי וזמן סביר מראש. ביחס לזימון של עובד, נושא משרה או ממלא תפקיד כאמור ודרישת מידע ממנו, התקנון אף קובע במפורש כי אלו יעשו ככל האפשר לא יאוחר מהשבוע שקדם לשבוע שבו מתקיימת ישיבת הוועדה.

16. בהקשר זה, יש להקפיד שהודעה על ישיבת ועדה תימסר בכתב – בדוא"ל ובמידת הצורך גם בקבוצת הוואטסאפ של הוועדה, אם ישנה – ואין להסתפק במסירת ההודעה בעל פה בשעת הדיון.

ה. זימון ודרישת מידע:

17. זימון לישיבת ועדה: לשם הגשמת תפקידיהן של ועדות הכנסת, סעיף 21(ב) לחוק-יסוד: הכנסת, סעיף 42 לחוק-יסוד: הממשלה וסעיפים 123-124 לתקנון הקנו לוועדות את הסמכות לזמן נושאי משרה וממלאי תפקיד בשירות המדינה ובגופים נוספים כמפורט לעיל. הזימון נעשה באמצעות השר או ראש הגוף שהמוזמן פועל בשירותו, או בידעתו, והם רשאים להחליט להתייצב בדיון בעצמם. אם זימנה הוועדה שר או סגן שר, הם רשאים להודיע כי נציג מטעמם יופיע במקומם, אלא אם כן החליטה הוועדה כי עליהם להתייצב בפניה בעצמם. במקרה כזה מקובל שהוועדה מתאמת עמם את מועד הישיבה.

18. השתתפות בהיוועדות חזותית: ככלל, ובפרט ביחס לנציגי הממשלה, עדיפה נוכחות פיזית בדיוני הוועדה, עם זאת, יושב ראש הוועדה רשאי במשורה ובהתקיים טעמים מיוחדים, להתיר השתתפות בהיוועדות חזותית של נציגי הממשלה, גוף ציבורי או גורם אחר, שהשתתפותם חיונית לדיון המתקיים בוועדה. יש לשים לב שהשתתפות בהיוועדות חזותית מקשה על קיום דו-שיח יעיל בישיבת הוועדה, ולפיכך השתתפות בהיוועדות חזותית צריכה להיעשות רק כשהדבר מתאים ולא פוגע באיכות הדיון.

19. מסירת מידע: לוועדות הכנסת סמכות לדרוש מסירת מידע, מסמכים ודוחות, שבתחום סמכותן מכל נושא משרה או ממלא תפקיד שבסמכותן לחייב להופיע בפניהן. קבלת המידע נעשית בכפוף לסייגים שבדיון, ובאמצעות השר או ראש הגוף שהמוזמן אחראי עליו, או בידעתו. דרישת המידע תימסר, ככל האפשר, לא

יאוחר מהשבוע הקודם לשבוע בו מתקיימת הישיבה, והמידע יימסר לוועדה, ככל האפשר, 24 שעות לפחות לפני פתיחת הישיבה.

20. אי-התייצבות או אי-מסירת מידע: במקרה של אי-התייצבות או אי-מסירת מידע, בהתאם לסעיף 127 לתקנון הכנסת, הוועדה רשאית להחליט לדווח על כך לשר או לראש הגוף הנוגעים בדבר. אם מי שזומן לא הודיע בהתראה הולמת מראש על אי-התייצבותו או על אי-מסירת המידע, הוועדה רשאית, באישור יושב ראש הכנסת, לפנות לנציבות שירות המדינה או לגוף המשמעת הנוגע בדבר ולהפעיל את סמכותם כלפי אותו גורם.

21. מסירת מידע למרכז המחקר והמידע: בהקשר זה ראוי לציין כי סעיף 64 לחוק הכנסת, התשנ"ד-1994 (להלן: "חוק הכנסת") מעניק גם למרכז המחקר והמידע של הכנסת סמכות לדרוש מידע מגופים מסוימים, אם הוא דרוש לכנסת, ועדותיה או מוסדותיה, או לחברי הכנסת לצורך מילוי תפקידם. כמו כן, הסעיף מטיל על הגופים השונים חובה למסירת המידע, אלא בהתקיימות חריגים שבדין.

ו. הפצת חומרי רקע:

22. כדי לאפשר דיון ממצה בישיבת הוועדה יש להקפיד להפיץ את חומרי הרקע לדיון, לרבות נוסחי הצעות חוק, מבעוד מועד ובאופן שיאפשר לחברי הוועדה ללמוד אותם, לעמוד על טיבם ולגבש את עמדתם ביחס אליהם. בפרט, כאשר בישיבה צפויות להתקיים הצבעות או כאשר הנוסח המוצע מורכב ללימוד או כולל שינויים משמעותיים מנוסחים קודמים שהונחו בפני הוועדה.

23. הפצת חומרי הרקע מבעוד מועד חשובה גם לגורמים אחרים הנוגעים בדבר, כמו משרדי הממשלה, ובפרט לגורמים שעשויים להיות מושפעים באופן ישיר מהחקיקה הנדונה בוועדה.

ז. פומביות ישיבות הוועדה והפרוטוקולים⁵:

24. בהתאם לעקרון פומביות ישיבות הכנסת הקבוע בסעיף 27 לחוק-יסוד: הכנסת ועל פי סעיף 118 לתקנון, ככלל, ישיבות הוועדות הן פומביות. לצד חברי הכנסת נוכחים בהן גם מוזמני הוועדות, ובכלל זה בעלי תפקיד ונושאי משרה ומוזמנים נוספים בעלי מומחיות, ידע או עניין בנושאי הדיון וכן גם, חברי כנסת לשעבר, אישי ציבור, נציגי החברה האזרחית והציבור הרחב (בהרשמה מראש).

25. ישיבות שאינן פומביות: חלק מישיבות ועדות הכנסת אינן פומביות, בהתאם להחלטת הוועדה, לפי הוראות התקנון, לפי הוראות חוק, או כאשר יושב ראש הוועדה קבע שפרוטוקול הישיבה חסוי (דוגמת ישיבות חסויות של ועדת החוץ והביטחון והוועדה המשותפת לתקציב הביטחון ועדות המשנה שלהן, ועדת הכנסת לענייני שירות הביטחון הכללי; ישיבות לפי סעיף 5(ה) לחוק הכנסת או לפי סעיף 18 לחוק מבקר המדינה).

26. הגבלת נוכחות באולם הוועדה: יושב ראש ועדה רשאי להגביל את הנוכחות באולם הוועדה במהלך הדיון או בעת קיום הצבעה.⁶ גם אם הוגבלה הנוכחות כאמור, לא תוגבל נוכחותם של חברי הכנסת (אף אם אינם חברי ועדה), שרים וסגני שרים. יושב ראש רשאי גם להתיר למי שזומן לוועדה להופיע לפניו שלא בנוכחות מי שאינם חברי הכנסת, אם יש לכך הצדקה בענינו בניסבות העניין.

⁵ להרחבה בנושא ראו הנחיית בנושא התנהלות ועדות הכנסת בענין פומביות הישיבות והפרוטוקולים, שצורפה ל**מכתבי מיום 26.10.2023**.

⁶ יצוין שהגבלת נוכחות בהצבעה בישיבת ועדה הנה חריגה יחסית ואינה מתרחשת כדבר שבשגרה.

27. שידור ישיבות הוועדה: חוק שידורי ערוץ הכנסת, התשס"ד-2003 קובע כי כל ישיבות ועדות הכנסת ישודרו בערוץ הכנסת, בטלוויזיה או באינטרנט במטרה לאפשר נגישות לדיוני הכנסת ולמגוון היבטי עבודתה. כל דיוני הוועדות משודרים גם באתר האינטרנט של הכנסת. וזאת, אלא אם ישיבת הוועדה חסויה על פי כל דין, או אם הוועדה החליטה שהישיבה לא תצולם ולא תשודר.

28. פומביות פרוטוקול ישיבות הוועדה: בהתאם לסעיף 120 לתקנון, הפרוטוקולים של ישיבות הוועדות פתוחים לעיון הציבור ומפורסמים באתר האינטרנט של הכנסת. עם זאת, במקרים הבאים פרוטוקול הישיבה יהיה חסוי: ישיבת הוועדה חסויה על פי חוק; מתקיימים התנאים הקבועים בסעיף 120(ב) לתקנון ביחס לישיבות של ועדת החוץ והביטחון, הוועדה המשותפת לתקציב הביטחון ועדות המשנה שלהם; או שישנו חיסוי מכח חוק האוסר פרסום. בנוסף, מוסמך יושב ראש ועדה לקבוע כי פרוטוקול, כולו או חלקו, יהיה חסוי לתקופה מסוימת או לקבוע הגבלות על העיון בו זאת, בין היתר, לשם הגנה על ביטחון המדינה ושלוש הציבור או לשם הגנה על קטין או חסר ישע. על קביעה כאמור יש להודיע ככל הניתן לפני תחילת הישיבה.

29. לא ניתן לומר בישיבת ועדה דברים "שאינם לפרוטוקול", אולם יושב ראש ועדה רשאי לקבוע הפסקה של ישיבת ועדה, לבקשת דובר המבקש כי דבריו לא יכללו בפרוטוקול.

ח. ניהול ישיבת הוועדה:

30. יושב ראש הוועדה הוא שמנהל את ישיבות הוועדה, קובע את מסגרת הדיון ומחליט מתי תתקיים הצבעה, תוך מתן הודעה מראש על כך לחברי הוועדה ובהתאם לנסיבות הענין. בניהול ישיבת הוועדה על יושב ראש הוועדה להקפיד ככל הניתן כי הדיון המתקיים בוועדה תואם את נושא הישיבה, כפי שנקבע בסדר היום של הוועדה, וכן כי אינו חורג מתחומי ענייניה של הוועדה הקבועים בסעיף 100 לתקנון.

31. מתן רשות דיבור למשתתפי הדיון: בהתאם לסעיף 113 לתקנון, יושב ראש הוועדה רשאי לקצוב את זמן הדיבור של משתתפי הדיון, ובלבד שייתן זמן דיבור הולם לכל אחד מחברי הוועדה. על יושב הראש להפעיל את סמכויותיו בממלכתיות, בשום שכל ותוך הפעלת שיקול דעת סביר, וזאת על מנת לאפשר לוועדה לבצע את תפקידיה בהצלחה וביעילות.

32. בהקשר זה, לא למותר לציין כי ועדת האתיקה הפנתה בעבר את תשומת לבם של יושבי ראש ועדות הכנסת לכך שעליהם לנהוג במוזמנים לוועדות באופן הולם ומכובד, וככל האפשר לאפשר למומחים שהוזמנו לישיבה להשמיע את עמדתם, גם אם זו אינה תואמת את עמדתו של היושב ראש. עוד ציינה הוועדה בהחלטתה כי שמיעת מגוון הדעות בנושאים השונים הנדונים בוועדות אינה בבחינת רשות אלא זו חובה הנגזרת מתכלית הדיונים בוועדות, שנועדו לאפשר לחברי הכנסת לגבש את עמדתם בסוגיות השונות לאחר שמיעת מגוון דעות והשקפות.⁷

33. בנוסף, ראוי לציין גם כי ועדת האתיקה ראתה באופן התנהלותם של דיוני ועדות הכנסת, המונהגים על-ידי יושבי ראש הוועדות, כעניין המשליך באופן ישיר על כבוד של הכנסת, תדמיתה בעיני הציבור והאמון

⁷ החלטת ועדת האתיקה מס' 79/18 מיום כ"ב בסיוון התשע"ב – 12 ביוני 2012.

שהוא רוחש לה. ולא פחות מכך כמשליך על תחושותיהם של המוזמנים השונים הנדרשים להתייצב לדיונים ולא אחת יוצאים בתחושה קשה בשל אופן התנהלותם. אשר על כן, ועדת האתיקה ראתה חשיבות רבה בהעברת מסר ברור ליושבי ראש הוועדות כי עליהם לנהוג בממלכתיות ובאיזון בקביעת הרכב המוזמנים לשיבות ובאופן ניהולן, ולהיזהר כי סמכותם הרחבה בעניינים אלה לא תהפוך ל"עושר השמור לבעליו לרעתו"⁸.

34. אכיפת כללי ההתנהגות בוועדה: בהתאם לסעיף 121 לתקנון יושב ראש הוועדה מוסמך לאכוף את קיום כללי ההתנהגות בוועדה והוא רשאי לקרוא לסדר חבר הכנסת, וכן שר או סגן שר, שמתנהג בניגוד לכללים אלה ואף להוציא את מי שנקרא לסדר שלוש פעמים; בהפרה חמורה רשאי יו"ר הוועדה להוציא מהישיבה לאלתר. בכל מקרה אין למנוע מחבר כנסת כניסה לישיבת הוועדה לצורך הצבעה.

35. התייעצות סיעתית: בניהול ישיבת הוועדה יש להקפיד כי אם בתום הדיון בנושא מסוים בוועדה ולפני ההצבעה עליו חבר הוועדה ביקש התבקשה התייעצות סיעתית על פי סעיף 114 לתקנון, יש להפסיק את הדיון בנושא ולדחות את ההצבעה עליו, ובלבד שהדחייה לא תפחת מחמש דקות. ניתן לאפשר התייעצות סיעתית פעם אחת בלבד בנושא,⁹ גם אם התבקשה התייעצות סיעתית על ידי מספר סיעות. ההצבעה לא תידחה לצורך התייעצות סיעתית אם לא התקיים דיון מהותי ונקבעה בסדר היום הצבעה בלבד.

36. בקשה לדיון מחדש: ניתן להגיש בקשה לדיון מחדש בהתאם לסעיף 115 לתקנון על נושא שלגביו התקיימה הצבעה בוועדה. על יושב ראש הוועדה להעמיד את הבקשה לדיון מחדש להצבעה, ובלבד שהודעה על קיום ההצבעה תימסר לחברי הוועדה לפחות 30 דק מראש; נתקיים רק הצבעה אחת על בקשה לדיון מחדש בעניין נושא מסוים. אם התקבלה הבקשה יתקיים דיון חדש בנושא בוועדה. אם נדחתה הבקשה, עומדת בתוקף ההצבעה הקודמת שהתקיימה בוועדה בנושא.

ט. הקפדה על נאותות הליך החקיקה:

37. נושא חדש: בהתאם לסעיף 85 לתקנון, בהכינו הצעת חוק לקריאה השנייה והשלישית, ועדה רשאית לתקן אותה ואף לכלול בה סעיפי חוק שלא נזכרו בנוסח שאושר בקריאה הראשונה לאחר שקיימה דיון סדור בעניינים, הכל במטרה לגבש הסדר שלם ויעיל שישגי את תכליתו בצורה מיטבית. עם זאת, אין לבצע בהצעת החוק תיקון אשר חורג מגדר הנושא של הצעת החוק, בין אם מדובר בתיקון המוצע תוך כדי דיון הוועדה ובין אם במסגרת הסתייגות וזאת, גם כדי למנוע "הגנה של הוראות והסדרים, אשר לא נכללו בהצעת החוק, ולא נתקבלו בקריאה ראשונה בכנסת, ובשל כך לא נתקיים לגביהם דיון ציבורי פתוח, בכנסת כמו גם מחוצה לה [...]"¹⁰. ככל שעולה טענה בדבר תיקון המהווה "נושא חדש", יש להביאה להכרעת ועדת הכנסת, ואין לסיים את הדיון בתיקון המוצע עד להכרעת ועדת הכנסת.¹¹

⁸ החלטת ועדת האתיקה מסי' 10/19 מיום י"ד בטבת התשע"ד – 17 בדצמבר 2013.

⁹ יצוין כי ככל שהתקיימה התייעצות סיעתית על נושא מסוים לפני ההצבעה עליו, העובדה שהתבקשה לאחר ההחלטה לגביו בקשה לדיון מחדש אינה מצדיקה כשלעצמה קיום התייעצות סיעתית נוספת באותו הנושא; כמו כן, מקובל שבקשה לדיון מחדש כשלעצמה אינה נחשבת נושא עצמאי שניתן לבקש לגביו התייעצות סיעתית, אם כבר התקיימה התייעצות סיעתית באותו נושא.

¹⁰ בג"ץ 2337/21 התנועה למען איכות השלטון נ' הכנסת ואח', שעסק בהליך החקיקה של הצעת חוק אנשי צבא דרום לבנון ומשפחותיהם (תיקון), התשפ"א-2021.

¹¹ להרחבה בנושא ראו מכתבי בנושא הכללת נושאים חדשים בהכנת הצעות חוק על ידי הוועדה לקריאה שנייה ושלישית מיום 4.5.2023.

38. בפסק הדין שעסק בעניין "מס דירה שלישית" נקבע כי עקרון ההשתתפות של חברי הכנסת נפגע באופן חמור בכך שנשללה מחברי ועדת הכספים האפשרות המעשית לגבש את עמדתם ביחס לחוק.¹² לפיכך, נקבע כי בהליך החקיקה נפל פגם שיש בו פגיעה קשה וניכרת בעקרונות היסוד של החקיקה ובעקבות זאת ביטל בית המשפט את החוק.

39. יש להקפיד במיוחד על קיום הליכי חקיקה נאותים שיאפשרו את השתתפותם של חברי הכנסת בדיון ויקנו להם אפשרות מעשית ללמוד את הצעות החוק ולגבש עמדה ביחס אליהן, ובכלל זה חשוב גם להקפיד על כללי ההתנהלות שפורטו לעיל.

¹² בג"ץ 10042/16 קוונטינסקי נ' כנסת ישראל, שעסק בתקינות הליכי החקיקה של פרק י"ב לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017 ו-2018) התשע"ז-2016.